

Katarzyna Figurska

Monika Wachowicz

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka

im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi

zbioryspecjalne@pbw.lodz.pl

COVID-19 nam niestraszny – działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi z koronawirusem w tle

Streszczenie: Autorki omówiły działalność łódzkiej księżnicy pedagogicznej w początkowym okresie pandemii COVID-19 ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania narzędzi informacyjno-komunikacyjnych.

Słowa kluczowe: biblioteki pedagogiczne, działalność bibliotek pedagogicznych, pandemia COVID-19

Wprowadzenie

Pandemia COVID-19 zniecka wkroczyła w życie pracowników Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi (zwanej dalej PBW w Łodzi) i odebrała im możliwość realizacji wielu zaplanowanych wcześniej imprez, szkoleń, zajęć i projektów edukacyjnych. Z dnia na dzień pracownicy biblioteki dowiedzieli się o zamknięciu placówki i zmianie zasad funkcjonowania szkół, instytucji oświatowych i kulturalnych. W celu ograniczenia pandemii koronawirusa wprowadzano coraz więcej obostrzeń, co spowodowało reorganizację życia społecznego i edukacyjnego w Polsce i na świecie.

W pierwszej fazie pandemii COVID-19 w Polsce tj. od marca do końca czerwca 2020 r., kiedy jasnym stało się, że profilaktyka i izolacja będzie towarzyszyć polskiemu społeczeństwu dłużej, wdrożono w PBW w Łodzi bezpieczne sposoby prowadzenia jej działalności statutowej. Chciano tym samym odpowiedzieć na pilne potrzeby użytkowników łódzkiej księżnicy, a w szczególności nauczycieli, którzy stanęli przed trudnym zadaniem organizacji zdalnego nauczania. Zmierzano również do wypracowania nowych form współpracy z lokalnymi partnerami m.in. z przedstawicielami łódzkich szkół i placówek doskonalenia nauczycieli.

Sposobem na utrzymanie działalności biblioteki na dotychczasowym poziomie stała się intensyfikacja wykorzystania możliwości internetu w realizacji statutowych zadań placówki. W tym celu podjęto dodatkowe działania oparte na wykorzystaniu narzędzi informacyjno-komunikacyjnych, w szczególności bibliotecznych serwisów społecznościowych oraz strony internetowej biblioteki.

Narzędzia informacyjno-komunikacyjne w działalności bibliotek pedagogicznych

Problematykę wykorzystania narzędzi informacyjno-komunikacyjnych w odniesieniu do działalności instytucji książki omówiła Magdalena Wójcik w publikacji *Web 2.0 w działalności usługowej instytucji książki*¹. Przeprowadziła badania, w których poddała analizie wybrane narzędzia, m.in. strony internetowe i serwisy społecznościowe, które przeanalizowała w zakresie częstotliwości i sposobu ich wykorzystania. Zdaniem M. Wójcik zarówno strony internetowe, jak i profile w serwisach społecznościowych należały do najczęściej wykorzystywanych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych wśród wszystkich typów badanych przez nią instytucji książki (biblioteki publiczne, księgarnie i wydawnictwa). Autorka zwróciła uwagę na istotną rolę stron internetowych w kształtowaniu wizerunku poszczególnych instytucji oraz pełnioną przez nie funkcję informacyjną. Podkreśliła także zasadność wykorzystywania serwisów społecznościowych w promocji ich usług².

Wnioski sformułowane przez M. Wójcik w odniesieniu do bibliotek publicznych odzwierciedlają charakter wykorzystania stron WWW oraz serwisów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych. Świadczy o tym artykuł Bożeny Boryczki dotyczący możliwości zastosowania mediów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych, który został zamieszczony w „Biuletynie EBIB”³. W swojej publikacji autorka odniosła się głównie do jednej kategorii mediów społecznościowych – serwisów społecznościowych. Szczególnie interesujące wydają się jej uwagi dotyczące możliwości wykorzystania Facebooka w promocji placówki i komunikacji z użytkownikami książki pedagogicznej. Korzyści z posiadania konta w tym serwisie internetowym, na które zwraca uwagę B. Boryczka, to m.in. łatwiejsza identyfikacja placówki (dane teleadresowe, mapka dojazdu itp.), popularyzacja bibliotecznych wydarzeń oraz promocji wydarzeń lokalnych partnerów poszczególnych księżnic pedagogicznych.

Rolę stron internetowych bibliotek pedagogicznych w ich działalności edukacyjnej i kulturalnej podkreśliła Lucyna Kurowska-Trudzik. Wymieniła ona różne formy wsparcia nauczycieli bibliotekarzy obecne na ich stronach internetowych m.in. *indywidualne instruktaże, warsztaty, szkolenia, konferencje, zamieszczanie na swoich stronach WWW pomocniczych materiałów z metodyki pracy biblioteki szkolnej, prezentacji multimedialnych, zestawień bibliograficznych*⁴.

Działalność biblioteki w początkowym okresie pandemii COVID-19

Podobnie jak większość bibliotek pedagogicznych – PBW w Łodzi ma własną stronę internetową i jest obecna w serwisach społecznościowych od dawna, zatem nie musiała wprowadzać tych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych w związku z wybuchem pandemii COVID-19. Pracownicy biblioteki podjęli szeroko zakrojone działania dotyczące nowych form wspomaganie szkół i placówek oświatowych oraz bibliotek szkolnych za pomocą swojej strony internetowej i konta na Face-

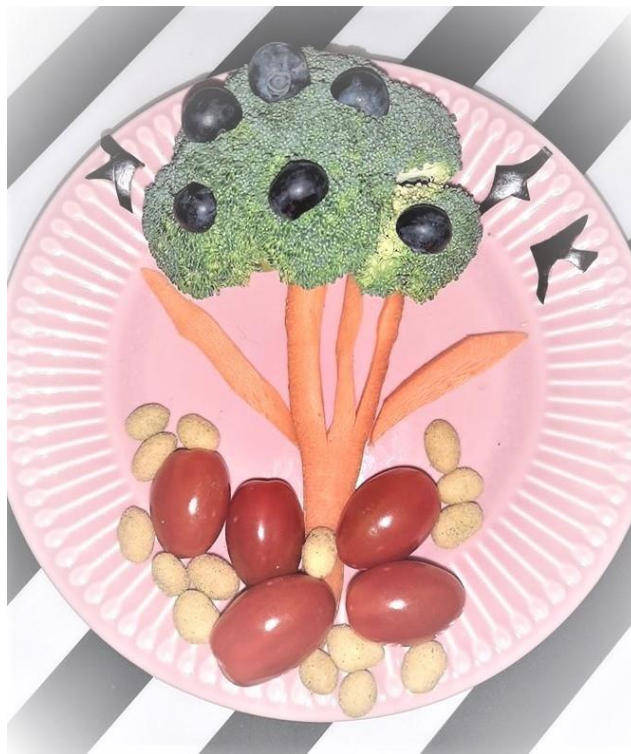
¹ WÓJCIK, M. *Web 2.0 w działalności usługowej instytucji książki*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013. ISBN 978-83-233-3620-4.

² Tamże.

³ BORYCZKA, B. Wykorzystanie mediów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych. *Biuletyn EBIB* [online]. 2018, nr 1 (178). [Dostęp 23.07.2020]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/80>.

⁴ KUROWSKA-TRUDZIK, L. Biblioteki pedagogiczne jako centra informacji edukacyjnej. *Biuletyn EBIB* [online]. 2009, nr 6 (106). [Dostęp 23.07.2020]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://www.ebib.pl/2009/106/a.php?kurowska>.

booku. Do najważniejszych inicjatyw księżnicy podjętych lub kontynuowanych w trakcie pandemii należały: opracowanie wykazu przydatnych w edukacji zdalnej narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnej, popularyzacja e-learningowej oferty kursów ośrodków doskonalenia nauczycieli, publikacja tematycznych zestawień bibliograficznych, informowanie o ważnych wydarzeniach i świętach, ułatwiony dostęp do zasobów IBUK Libra czy podjęcie się organizacji kolejnej edycji „Tygodnia Bibliotek” za pośrednictwem internetu.

Il. 1. Tydzień Bibliotek – Literackie przysmaki *Magiczne drzewo*

Źródło: Facebook [online]. [Dostęp 13.05.2020]. Dostępny w:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10223171920275687&set=p.10223171920275687&type=3&theater>.

Na stronie internetowej PBW w Łodzi zamieszczono zakładkę *Zdalne nauczanie. Propozycje materiałów dydaktycznych i narzędzi dla nauczycieli*, gdzie publikowano przykłady ciekawych aplikacji internetowych oraz zbiór przydatnych linków dla nauczycieli i rodziców zainteresowanych edukacją swojego dziecka. Na uwagę zasługują przytoczone na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej propozycje w zakresie zdalnego nauczania. Biblioteka podjęła akcję popularyzacji oferty szkoleniowej ośrodków doskonalenia nauczycieli w województwie łódzkim. Wśród przedstawionych na stronie biblioteki kursów znalazły się propozycje placówek doskonalenia nauczycieli w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu i Skierniewicach.

Użytkownicy mieli możliwość dalszego korzystania z zasobów agregowanych na stronie internetowej biblioteki. Do najważniejszych należy m.in. portal *Jan Paweł II* – propagujący wiedzę i przedsięwzięcia edukacyjne i kulturalne związane z osobą Ojca Świętego. Aktualna pozostała również działalność informacyjno-bibliograficzna biblioteki. Stały kontakt z czytelnikami łódzkiej księżnicy umożliwił sporządzanie tematycznych zestawień bibliograficznych na życzenie.

Na bibliotecznym Facebooku triumf święciły cykle tematyczne: *Bibliotekarze-nauczycielom, Zaplanuj królewskie e-zajęcia, 100 lat Województwa Łódzkiego, Łódź dla dociekliwych, Film na Weekend, Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien, czy Książka Tygodnia.*

Il. 2. Łódź dla dociekliwych
Fot. Mariola Soboń.

W sumie od dnia rozpoczęcia obowiązkowego nauczania zdalnego do końca roku szkolnego opublikowano 128 postów. Na Facebooku upowszechniano kulturę czytelnictwa, m.in. poprzez popularyzowanie zbiorów cyfrowych bibliotek (np. National Emergency Library: Internet Archive), przypomnienie o istotnych świętach (*Dzień Książki dla Dzieci, Dzień Pustej Klasy*), popularyzowanie ciekawej literatury (np. *Ciekawe książki na temat ogrodu w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Łodzi* połączone z publikacją quizu sprawdzającego dotychczasową wiedzę czytelnika w tym zakresie) czy informowanie o stanie czytelnictwa w Polsce w 2019 r. (na podstawie raportu Biblioteki Narodowej).

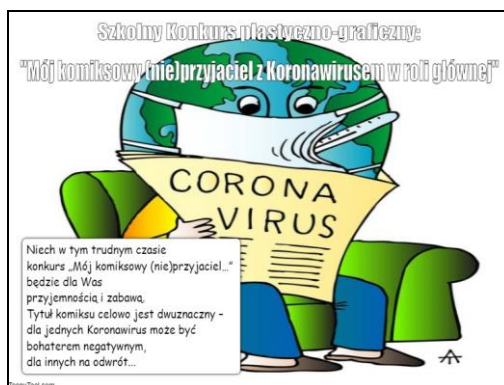

Il. 3. Dzień Pustej Klasy

Źródło: Facebook [online]. [Dostęp 19.06.2020]. Dostępny w:
<https://www.facebook.com/pbwloz/photos/a.394821260778/10157281523495779/?type=3&theater>.

Dzięki postom przypominano o akcjach edukacyjno-kulturalnych, w których od wielu lat bierze udział PBW w Łodzi, a które nie miały w tym roku szans realizacji ze względu na pandemię, np. akcja „Żonkile” – na pamiątkę wybuchu powstania w getcie warszawskim czy Noc Muzeów.

Wirtualnie odbył się również konkurs literacko-plastyczny zrealizowany we współpracy z Szkołą Podstawową nr 46 w Łodzi, pod patronatem Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego pt. „Mój komiksowy (nie)przyjaciel z Koronawirusem w roli głównej”.

II. 4. „Mój komiksowy (nie)przyjaciel z Koronawirusem w roli głównej” – konkurs plastyczno-graficzny

Źródło: Facebook [online]. [Dostęp 21.05.2020]. Dostępny w:

<https://view.genial.ly/5ec646df6515ea0d8ae51f3b/interactive-image-komiksowy-nieprzyjaciel>.

Z okazji Tygodnia Bibliotek na Facebooku znalazły się różne aktywności dla czytelników, m.in. *ZAGADKI TEKSTOWE*, polegające na odgadywaniu tytułów klasycznej literatury na podstawie fragmentów ich tekstu; *PRZYSMAK LITERACKI* – nieszablonowy konkurs literacko-kulinarny, w ramach którego uczestnicy tworzyli kulinarne arcydzieła, a następnie prezentowali je w formie zdjęć. „Smaczku” konkursowi dodawał fakt, że prezentowane dzieła sztuki kulinarnej nawiązywały do wybranego przez autora tytułu lub bohatera wybranej książki; *TYGIEL SŁÓW* – zabawa językowa popularyzująca tzw. gwarę łódzką, zachęcająca do międzypokoleniowego ustalania znaczenia poszczególnych słów, rozbudzająca poczucie przynależności do łódzkich zwyczajów i tradycji; *GRZBIETOWE MĄDROŚCI* – gra słowna polegająca na budowaniu ciekawych haseł z tytułów książek; *ZGADNIJ JAKI TO FILM?* – konkurs polegający na odgadywaniu filmów na podstawie zwięzłego (jednozdanowego) opisu; *MISZMASZ LITERACKI* – quiz polegający na odgadywaniu tytułów publikacji na podstawie rozsypanek w postaci chmur wyrazów.

II. 5. Grzbietowe mądrości

Źródło: Facebook [online]. [Dostęp 09.05.2020]. Dostępny w:

<https://www.facebook.com/pbwlodz/photos/pcb.10157147960985779/10157147960180779/?type=3&theater>.

Pracownicy PBW w Łodzi nadal współpracowali z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w Łodzi, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniem na temat biblioterapii czy tworzenia grafik do social mediów w ramach proponowanych przez Centrum webinarium, uczestnicząc w jury XIX Łódzkiego Festiwalu Bibliotek Szkolnych pod hasłem „Muzyczne barwy poezji” oraz biorąc udział w szkoleniach oferowanych przez tę instytucję.

W celu efektywnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych nauczyciele bibliotekarze PBW w Łodzi wzięli również udział w wielu ciekawych formach doskonalenia zaproponowanych przez inne wojewódzkie biblioteki pedagogiczne, m.in. przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. Józefa Lompy w Katowicach, Warmińsko-Mazurską Bibliotekę Pedagogiczną im. Karola Wojtyły w Elblągu, Bibliotekę Pedagogiczną w Ciechanowie, jak również w szkoleniach prowadzonych przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Opolu, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Centrum Cyfrowe, Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”.

Jednocześnie, kiedy tylko zaistniała możliwość podjęcia działań stacjonarnych, PBW w Łodzi, jako jedna z pierwszych księgarni pedagogicznych szczebla wojewódzkiego, 6 maja 2020 r. powróciła do udostępniania zbiorów w formie tradycyjnej z zachowaniem reżimu sanitarnego.

Pracownicy biblioteki włączyli się również w akcję „Milion maseczek od Marszałka”, rozdając mieszkańcom Łodzi i województwa bezpłatne maseczki ochronne zakupione przez Samorząd Województwa Łódzkiego. Akcja „MASKA w PBW!” cieszyła się ogromną popularnością, a estetycznie wykonane i kolorowe maseczki rozchodziły się jak świeże bułeczki.

Mimo że w momencie publikacji niniejszego artykułu pandemia COVID-19 jeszcze nie wygasła, jego autorki z optymizmem patrzą w przyszłość. Okazało się bowiem, że nawet trudności związane z wirusem nie są w stanie osłabić kreatywności pracowników PBW w Łodzi, którzy wypracowali optymalne formy komunikacji z użytkownikiem i realizacji zadań biblioteki za pomocą nowoczesnych narzędzi.

Bibliografia:

1. BORYCZKA, B. Wykorzystanie mediów społecznościowych w bibliotekach pedagogicznych. *Biuletyn EBIB* [online]. 2018, nr 1 (178). [Dostęp 23.07.2020]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/80>.
2. KUROWSKA-TRUDZIK, L. Biblioteki pedagogiczne jako centra informacji edukacyjnej. *Biuletyn EBIB* [online]. 2009, nr 6 (106). [Dostęp 23.07.2020]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://www.ebib.pl/2009/106/a.php?kurowska>.
3. WÓJCIK, M. *Web 2.0 w działalności usługowej instytucji książki*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013. ISBN 978-83-233-3620-4.

FIGURSKA, K., WACHOWICZ, M. COVID-19 nam niestraszny - działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi z koronawirusem w tle. *Biuletyn EBIB* [online]. 2020, nr 4 (193), COVID-19 - biblioteka zamknięta, bibliotekarz otwarty. [Dostęp 10.09.2020]. ISSN 1507-7187. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/686>.